

K Ö Z M Ű V E L Ő D É S.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díj:

Egész évre 4 frt.
Félévre 2 „
Negyedévre 1 „

A társulat minden rendű tagjai
a lapot tagdíjajkért kapják.

A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztárnoki —, az esetleges reclamációk pedig a kiadóhivatalnak küldendők.

A szeplőtelenfogantatás dogmája.

„Egészen szép vagy, én barátném,
és szeplő nincs tebenned.“

(Énekek Eneke 4. 7.)

Az első emberpár megszegte Isten parancsát, lázadó lett a föld, kiesett az ember az eredeti igazság és szentség magas állapotából, melyben teremtve lön. Az egyház tanítja: hogy e törvényszegés nemcsak Ádámnak, hanem mindazoknak is ártott, kik természetes nemzés útján ő tőle származnak. Elveszté Adám a természetfölötti adományokat maradékaira nézve is, s átörökíté szomorú örökségként gyermekeire nemcsak a fájdalmat és halált vagyis a bűn büntetéseit, hanem magát a bűnt is, mely a léleknek halála.¹⁾

De ime igék hangzanak el Isten ajkairól, melyek visszhangzottak a bukott emberiség szívében, s hol minden helyreállítás lehetetlennek látszik, ott egy fönséges átalakítás kezdődik. A bukott embert fölemeli Isten, s az Isten előtt kegyvesztett ember szeméből a hála, csodálat és szeretet könnyei hullanak, midőn hallja, hogy lesz majd a világ középen egy a paradicsom titkoszerű fájánál fölségesebb fa, melynek tövében az emberiség üdve helyre áll. — Egy asszony fog születni, ki megrontja a kigyó fejét és ez asszonytól születik a második Adám, ki felszállva az üdvösség fájára magával visz minden lelket az egyetemes megváltás erejével. „Per mulierem in interitum missi eramus, per mulierem nobis reddita est salus.“²⁾

Ki lesz ezen asszony, ki a második Adám, azt az első emberpár nem tudta. Milyen lesz ezen asszony, bűnnel beszennyezetté, vagy a bűntől ment: az éppen oly kevéssé volt előtte ismeretes. Csak azt tudta az Úr szavaiból, hogy ezen asszony a kigyóval nem fog barátságban lenni. — Az emberiség szívében mindig élt a 4000 év lefolyása alatt a Megváltóban helyezett remény, de hogy a szűz, a kitalálják, öröklé Adám kegyvesztett állapotát, be leszé foglalva az egyetemesség törvényébe, arról csak az istenileg ihletett férfiak ajkai szólottak. Sejtették a szt. írók a második Évát, a tiszta, ragyogó, áldott magzatot: „Egészen szép vagy én barátném, és szeplő nincs tebenned.“

E második Eva a boldogságos Szűz Mária, kinek fogantatása felett évszázadok vitakoztak, vajlon fogantatásában

ment volt-é az Adám engedetlensége betudásától s következőleg fel volt-é léte első pillanatában ékesítve a megszentelő malaszttal, az eredeti tisztaság és szentséggel, mindazonáltal mint alább az ó-kori írókból idézendő helyek féryesen bizonyítják, a kath. világ meg volt győződve a bold. Szűz szeplőtelen fogantatásáról az első századokban éppen úgy, mint a jelen korban, mikor már eretnkség bélyege nélkül ez tagadni nem lehet. A vitának döntőleg véget vetett a halhatatlan emléktű IX. Pius, ki „Ineffabilis Deus“ constitúciójában 1854. december 8-án, akkor éppen advent II. vasárnapján mise közben 11 órakor szt. Péter templomában 54 bibornok és 133 patriárka, érsek és püspök jelenlétében kimondotta, s az egész kath. világ püspökeihez intézett apostoli levele által kijelenté, hogy „a tan, mely szerint a bold. Szűz Mária fogantatása első pillanatjában a mindenható Isten különös kegyelménél és kiváltságánál fogva Jézus Krisztus az emberi nem Megváltója érdemeire való tekintettel az eredeti bűn minden szennytől sértetlenül megőriztelet, Istentől kinyilatkoztatott igazság, melyet, mint ilyet a hívek szilárdul és állhatatosan hinni kötelesek.“

Vegytk fontolóra az egyház tanítóit hivatalának ezen döntvényét.

Itt nem csak a fogantatásról (conceptio activa) mely a szülők ténye van szó, hanem a szenvedőleges fogantatásról (conceptio passiva) azaz azon fogantatásról, melynek pillanatában a teremtett lélek a tesbe öntetik, vagy jobban mondva beleteremtetik, s mely beleteremtés által előáll az az emberi természet, s létezni kezd ugyanaz, a ki születni fog. „Első pillanatában“, tehát egy perczig sem volt meg benne a bűn. „Az eredeti bűn szennytől.“ A hittudósok általános tanítása szerint az eredeti bűn szennyéhez tartozik a megszentelő malaszttól való megfosztás is; amennyiben pedig ezen megfosztás által elvétezik az isteni, menyei ékeség a kegyelem, nevezetik az szennynek. Ha tehát a bold. Szűz ment volt az eredeti bűn szennytől, ment volt már fogantatása első pillanatában. „Sértetlenül megőriztelet“, nem mondjuk megsabadított, mert, ha azt mondanók, hogy megsabadított, akkor legalább is néhány pillanatig belett volna szennyezve, mely idő alatt eredeti bűn tapadt volna hozzá. A bold. Szűzben nem volt soha a kegyelemtől való megfosztás, tehát a vétek sem s így nem a vétekhez kötött büntetés sem. Így teljesen ment volt az érzéki vágyakozástól, vagyis az érzéki élvezet, az érzéki javak iránt

1) Trienti zsinat 5. ülés 1. 2. can.

2) Szt. Ágoston sermo 289.

nyilvánuló uralkodó hajlamtól. Testére nézve azonban szenvedett és meghalt. Szenvedett és meghalt Mária, hiszen ő a fájdalom anyja, de ez Máriában nem birt a büntetés jellegével, hanem természeti állapot volt, miként történik ez a megkeresztelteknek is, jóllehet a kereszttségben a bűn és büntetések eltöröltetnek. Megvolt tehát Máriában a szenvedés és halál, s ez által még inkább hasonlított isteni Fiához.

Miért őriztették meg Mária az eredeti bűn szennységétől, mie volt ennek oka? Isten kegyelme. Krisztus természeténél a fogantatás erejénél fogva, Mária pedig rendkívüli, különös, többekkel nem közös módon volt ment a bűntől. Kiváltság ez, az egyetemesség törvénye alól való kivétel, mert amennyiben Adámtól természetes nemzés útján származott le, az öröklési törvénynek alá volt vetve. Természeténél fogva e törvény alatt állott, reá is nebezedett volna a bűn, de kivétel. Egyébiránt ne kérdezzük, miként jutott Máriának eme bámulandó fönséges kiváltság, mert a csodák magyarázására, mint szent Agoston mondja, elég nekünk az azokat művelő Isten akaratja: „Hic si ratio quaeritur, non erit mirabile; si exemplum poscitur, non erit singulare. Demus Deum aliquid posse, quod nos fateamur investigare non posse: in talibus rebus tota ratio facti est potentia facientis.“¹⁾

A bold. Szűz Máriának az eredeti bűntől való mentessége különbözik azoknak eredeti bűntől való mentességétől, kik nem fogantatásuk első pillanatjában őriztettek meg, hanem Isten különös kegyelméből vagy még születésük előtt, mint Jeremiás és keresztelő szent János, kik még anyjuk méhében szabadultak meg a bűntől, vagy mint mi születésünk után az újjászületés furdójében tisztulunk meg attól.

Azon szabály alól tehát, hogy minden ember, mert Adámtól származik, Adámban meg is hal, azaz, hogy minden ember amennyiben az elesett Adámtól a bűn állapotában örökli az emberi természetet, természeténél fogva Isten haragját hordja magán, — egy fönséges, a maga nemében páratlan kivételt találunk Máriában, kire igen is alkalmazhatók Asverus királynak Eszterhez intézett szavai: „Nem hal sz meg, mert nem te éretted rendeltette törvény, hanem minden egyebekért“, azaz bünnel nem lesz beszennyezve, mely a léleknek halála.

Mária azon hajlék, melyet nem későn, hanem korán szentelt meg a Fölséges²⁾; ő azon berekesztett kert, hepcsételt kútforrás, melyhez a kigyó sohasem közelíthetett³⁾; ő a bűnök özöne fölött lebegő, de soha el nem merülő bárka⁴⁾; ő azon kívül-belül tiszta arannyal megaranyozott szétimfából készített szekrény, mely nem a manna, nem a törvény táblák, nem Aron kivirágzott vesszője tartására, hanem a mennyből alá szálló élő kenyér, maga a törvényhozó és Jesse törzséből kinövő virág számára alkotott.⁵⁾

Lássuk a teremtés könyvének előadását, s meghallgatva a bennünket kárhóztató ítéletet, nézzük meg, miként változtat az örök szeretet a büntetésen miként emeli föl az előbb földre suttott embert. „Mivel hogy ezt cselekedtetétek, ellenkezést vettek közötted és asszony között, a te ivadékok

és az ő ivadéka között, megrontja fejedet és te sarka után leselkedel¹⁾. Így szól az Úr az első emberpár csábítójához. Vegyük innen érvet tárgyunkhoz. A szent atyák és hittudósok magyarázata szerint is az „asszony“ alatt Mária, Jézus Krisztus anyja értendő, az „asszony ivadéka“ alatt pedig Mária méhének gyümölcse Jézus Krisztus. „Mivel hogy ezt cselekedtetétek“ azaz mivel az asszonnyal Évával, albarátságot születtél, s vele egyezésre léptél, melynek következtében győzelmed szerencsés kezdetű lett, ime egy más asszonyt fogok támasztani, aki közöttés közötted valóságos ellenkezést szerzek, és amennyire kedvező volt rád nézve az első asszonnyal kötött barátság, annyira gyászos lesz sorsodat tekintve az ellenkezés, és aminél könnyebb szerrel győztél az első asszony fölött, annál inkább tipor le a második. E helynek tartalmából kiténik, hogy a kigyó alatt lappangó ördög és az asszony között ugyanazon ellenkezés van, mely az ördög ivadéka és az asszony ivadéka között létezik. Amde az ördög ivadéka és az asszony ivadéka között örökös, soha egy perczig meg nem szűnő ellenkezés van: az asszony ivadéka az Isten Fia ugyanis bünnel soha sem szennyezhetetett be. Tehát a bold. Szűzben sem lehetett egy perczig sem eredeti bűn, mert amely pillanatban bűn lett volna benne, abban a pillanatban barátság lett volna közötté és az ördög között, alá lett volna vetve az ördögnek. Az ördög ivadéka ugyanis a bűn, ez származott tőle; mint ez a szent írás több helyéből kiviláglik: „Az ördög irigységéből jött be a halál a föld kezekésére²⁾, a halál pedig a bűn által jött be melyre az embert az ördög csábítja. „Azért jelent meg az Isten Fia, hogy elrontsa az ördög cselekedetét³⁾, az Isten Fia pedig a bűnt törölte el. „Ti az ördög atyjától vagytok és atyátok kívánságát akarjátok cselekedni“⁴⁾ Jézus pedig itt a bűnösöket feddi. „Aki bűnt cselekszik az ördögtől vagyon“⁵⁾. „Ő megrontja fejedet“. Ő a Vulgata szerint az asszony „ipsa conteret caput tuum“; a zsidó szövegben és csaknem valamennyi régi fordításban az „Ő“ alatt az asszony ivadéka értendő „ipse conteret“. Azonban bármelyiket vegyük, célunkhoz jutunk. Az ördög feje alatt értjük vagy az eredeti bűnt magát, amely minden más bűn kezdete, feje, vagy bizonyosan az ördögnek hatalmát (különben is összes hatalma a bűnben van.) Tehát „az asszony legyőzi az ördög hatalmát“, az ő teljes győzelmét jelzi a szent írás az ördög felett és az ő teljes mentességét fejezi ki az ördög hatalma alól; ha pedig az asszonyban eredeti bűn lett volna, akkor az ördög által győzött volna le. Az örök Igazságnak ama szavaival ilykép meg nem egyeztethető, hogy a bold. Szűz valaha alá lett volna vetve az ördögnek. — A héber szöveg szerint „maga az ivadék (semen azaz az Üdvözítő) megrontja fejedet“. Szó van tehát a Megváltóról. Mindazáltal a legbensőbb összeköttetésnél fogva, mely az asszony és ivadéka között az első részben ki van fejezve, az asszonyra is átszállott volna a győzelem, melyet Fia vívott ki, és így az asszony ivadéka által győzte volna le az ördögöt. Tehát Mária azon „erős asszony“, kinek az emberi nem ellenségén nyert győzelemben jelentékeny része volt, kit az ő-szövetség azon ha-

1) Epist. 157.

2) Ester 15, 13.

3) Zsolt. 45. 5. 6.

4) Énekek Én. 4. 12.

5) Gen. 7. 18.

1) Exod. 25. 10.

2) Gen. 3. 15.

3) Bölcs. 2. 24.

4) I. Ján. 3. 8.

talmas női alakjai előképeznek, kik Izrael népének szabadulását elősegítették, s mint ilyen, aki az ördög megsemmisítőjét szülte, soha sem volt az ördögnek alávetve, hanem volt és maradt mindig Istennek szeplőtelen árja . .

Hosszadalmas volna az ó-szövetség e tárgyhoz szóló helyeit felsorolni. Halljuk még Jóbót, ki születése fölött panaszkodva, születése napját szerencsétlennek nevezve az eredeti bűn éjjeléről így szól: „Sötétedjenek el a csillagok az ő homályától; várja világozóságát (azaz Krisztust) és ne lássa („mert semmi tisztátalan nem fér hozzája“. Bölcs 725), se a felkelő hajnal hasadását (azaz a bold. Szűzét, ki eredetében ment volt a bűntől.) Aquinói szt. Tamás e szöveget a Szűz születésére alkalmazza ugyan, de igen jól alkalmazhatók e szavak az ő fogantatására is.) Alaptalanul vádolják azt. Tamást az ellenkező tanról, hiszen így szól ő egy más helyen: „Talis fuit puritas b. Virginis, quae a peccato actuali et originali immunis fuit.“³⁾ Ugyancsak szt. Tamás mondja: „a hajlék megszentelése,“ a melyről a Zsoltárosnál olvasuk: „Megszentelé hajlékát a Fölséges“⁴⁾ az Isten Anyjának megszentelését látszik jelezni, kit Isten bajlékának nevez a Zsoltáros: „A napban helyzetesátorát“⁵⁾ Az előbbi szövegben Isten hajlékához illő megszenteltetésről van szó; az utóbbiban pedig naphoz hasonlítottatik a Szűz, mivel úgy tündöklék a szentek között, mint a nap a csillagok között. Mindez össze nem egyeztethető azzal, hogy valaha eredeti bűnnel lett volna beszennyezve.

(Vége k v)

A statusgyűlés.

(Folytatás.)

Gymnasiumaink állapotáról az 1891/92 tanévben.

Gymnasiumaink állapotáról szóló múlt évi jelentésünket a m. t. statusgyűlés jegyzőkönyvének 20. pontja szerint tudomásul vévén, ez idei jelentésünket is azon — czélszerűnek bizonyult alakban terjesztjük elő.

I. A tanulókról.

A tanulókról a betérjesztett hivatalos adatok alapján rovatos táblázatokat készítettünk és azokat a tanárok és a felszereléseiktől készített rovatos kimutatásokkal együtt jelentésünk végéhez csatoltuk. Ezek a rovatos táblázatok tüntetik föl a valóságnak megfelelőleg gymnasiumaink állapotát. A mi itt következik, az csak a táblázatoknak értelmezése.

1. Az első táblázat szerint a lefolyt tanévben az erdélyi róm. kath. status igazgatótanácsának főtanhatósága alatt állott 5 nyolcz-, 1 hat- és 2 négyosztályu gymnasium. Ezen 8 gymnasiumban be volt írva összesen: 1702 tanuló, tehát 70-nel (vagy ha az időközben államosított erzsébetvárosi gymnonak 66 tanulóját is tekintetbe vesszük, 136-tal) több, mint a múlt tanévben. Ezen számbeli szaporodás évről-évre növekedik; a lefolyt tanévre — a székelyudvarhelyit kivéve, mindenik gymnasiumunkba több tanuló iratkozott be, mint az azelőtti tanévre. A beirt tanulóik száma egyes gymnasiumaink között ugy oszlott meg, hogy a törvényileg megállapított létszámot csakis a csiksomlyói, gyulafehérvári és kolozsvári főgymok I. osz-

lyaiban haladta túl; de túlszofaltságról az igazgatók egyik helyéről sem panaszkodtak. Párhuzamos osztályt állítani, különösen Kolozsvárt égető szükség, mert még ezen nagy létszám mellett is az igazgató kénytelen többeket elutasítani; csak hogy ezen párhuzamos osztályt mindaddig nem vagyunk képesek beállítani, a míg az egyetem jog- és államtudományi kara az állam által neki bérelt helyiségeinkből ki nem költözik; hanem jelenleg be kell érünk azzal, hogy az igazgatók figyelmeztetjük, hogy a beírásoknál legyen tekintettel a törvényre és az intézet érdekére.

2. A vizsgálatot tett 1614 tanuló közül vallásra nézve 1155 róm. kath., 221 gör. kath., 248 nem katolikus. A vizsgát tett róm. katolikusok az erdélyi róm. katolikus lakosság mintegy 0.385%-nak felelnek meg. Nemzetiségre nézve az 1271 magyar mellett 343 más nemzetiségű volt. Gymnasiumainkat tehát vallás és nemzetiségi különbség nélkül keresik fel a tanulók. Ha gymnasiumainkba csakis a római katolikusokat vennők fel: akkor nem tennők ki magunkat a szorítottáknak, hogy párhuzamos osztályt állítsunk be; de ezáltal ugy gondoljuk, hogy a magyar kultúrának nem használnánk, hanem ártanánk; ezért is a magyar tanügyi kormány jó hajlamaira jogunk van számítani.

3. A tanulók szülői polgári állásra nézve azon foglalkozások között oszlanak meg, a melyekből az erdélyi részek lakossága kitelik: legtöbb van östermelő: 444, a mi a vizsgálatot tett tanulók szülői 27.5%-nak felel meg.

4. A tanulók átlag vége a törvénynek megfelelő életkorban lépnek gymnasiumainkba: a túlkorosok száma nem nagy; 9 éves volt 4, 21 évesnél idősebb 11.

Az illetőséget tekintve a tanulók leginkább a gymnasium helyéről és vidékéről valók; a gyulafehérvári és kolozsvári főgymokban volt más megyékből jelentékenyebb szám; más átlamból összesen 7 volt.

Az egészségi állapotot illetőleg nem járványos könnyű betegségek eset volt 1917, több a múlt évinél 309-el; súlyos 187, több a múlt évinél 30-al; járványos 187; meghalt 3 tanuló.

6. Az igazolt mulasztások száma 40.224 órára megy, 8629-el több a múlt évinél; az igazolatlanoké 727.176-tal kevesebb a múlt évinél. Föltűnő a brassói gymn., a hol 155 tanuló között 84 mulasztott igazolatlanul; csupán csak az V. oszt.-ban, a hol 18 tanuló volt, 72 igazolatlan óra van. A csiksomlyói gymn. II. oszt.-ban 88, a székelyudvarhelyi III. oszt.-ban 89 igazolatlan óra volt.

7. A tanulók magaviseletéről összeállított táblázat elég kedvező képet ad, mert jó volt 1228, a mi 76%-ot tesz ki; szabályszerű 329, kevésbé szabályszerű 9. A fegyelmi esetek száma 57; eltávozási tanácsot kapott a gy.-fehérvári gymn.-nál 1, kizáratott a gy.-fehérvári gymn.-nál 1, a kolozsvárinál 1, a székelyudvarhelyinél 1, összesen 3 tanuló.

8. Tanulmányi tekintetben mindenből jeles volt 121, a mi megfelel 7.5%-nak, a múlt évben 7%; legalább jó 319, 19.76%, a múlt évben 19.65%; legalább elégséges 900, — 55.76%, a múlt évben 52 — 53%; egyből elégtelen 141, — 8.7%, a múlt évben 9-66%; kettőből elégtelen 51, — 3-16, a múlt évben 3-11%; több tantárgyból elégtelen 82, — 5.08%, a múlt évben 8-1%. Az osztályvégzetek száma 1340, 83-02%, a múlt évben volt 79.18%; javító vizsgálatra maradt 141, — 8-7%, a múlt évben 9-66%; osztályismétlésre

1) Jób 3, 9.

2) V. ö. Szt. Tam. S. Th. 3. p. qu. 27. a 2. ad. 2.

3) Szt. Tam. Sent. lib. I. Dist. 44 qu. 1. ad 3.

4) Zsolt. 45, 5.

5) Zsolt. 18. 6.

utasított 133. — 8-24%, a múlt évben 11.22%. Nevezetesen osztályismétlésre utasított a brassói főgymnasiumban 9.03%, a múlt évben 4-19%; a csiksomlyóiban 5.9%, a múlt évben 6-94%, a gyulafehérváriiban 15%, a múlt évben 13.9%; a kantaiban 0.03%, a múlt évben 14.8%; a kolozsváriiban 5.9%, a múlt évben 9.34%; a marosvásárhelyiben 9.87%, a múlt évben 13.55%; a székelyudvarhelyiben 0.03%, a múlt évben 11.4%; a szamosújváriiban 0.09%, a múlt évben 19.23%. Az eredmény tehát általában jobb a múlt évinél, a mely eddig szintén sikeresnek volt jelezve.

9. Az érettségi vizsgálatra az 5 főgymnasiumban jelentkezett összesen 108 tanuló; az írásbeli dolgozatokat sikeres eredménnyel készítette el 92; az írásbeli ismétlésére utasított 4; szóbeli vizsgálatra bocsátott 104; jelesen éret 11; jó éret 32; egyszerűen éret 48; javító vizsgálatra utasított 13; szóbeli alapján ismétlésre utasított 0. Ha a gy.-fehérvári főgymn. 15 magántanulóját leszámítjuk, a megmaradt érettségisek az összes vizsgázottaknak 5.7%-át teszik, a mi nagyon kevés, mert a beiratkozottak számához képest 10%-ot is lehetne várni.

10. Itt teszünk említést azokról is, a kik görög nyelv helyett választott tantárgyakat tanultak. Tanulta ezen tárgyakat a brassói főgymn. V. osztályában 6, VI. osztályában 1, együtt 7; a csiksomlyói V. oszt.-ban 3, VI. oszt.-ban 0, együtt 3; a gy.-fehérvári V. oszt.-ban 10, a VI. oszt.-ban 8, együtt 18; a kolozsvári V. oszt.-ban 7, VI. oszt.-ban 2, együtt 9, a marosvásárhelyi V. oszt.-ban 0, a VI. oszt.-ban 7, együtt 7; a székelyudvarhelyi V. oszt.-ban 3, VI. oszt.-ban 0, együtt 3; összesen 47 tanuló. Megfelel ez az V. osztályra 19.4%-nak, a VI. osztálynak 15%-nak; az V. és VI. osztályra együtt 16.9%-nak.

A bányavidéki esp. kerület plebániáinak rövid története.

Irta: Kovács Gyárfás.

II. A plebániák részletes ismertetése.

A.) Nagyg. — A bányavidék esp. kerület plebániái közül első helyen a nagyágit tárgyalom nemcsak azért, mert már fekvésénél fogva a többiek felett bizonyos fölényben áll, hanem már tekintélyileg is e kerületben Zalatna mellett mindig első rangu szerepet játszott élén legtöbbszörre *esperes*-plebánusával. S különben Szepessy püspök is ezen a peresikerület akkori három czirkulusát (offenbányai, zalatnai és nagyági) — ez utóbbjának élére teszi. (Stat. dioec. §. 18. p. 20).

1.) A plebánia keletkezéséről „De exordiis ecclesiae par. Nagyagensis“¹⁾ című *historia domus*, a Batthyáni — Szepessy — Kovács-féle Can. Visitationalis okmányok, Kovács Antal s más plebánosok jegyzetei alapján következőkben emlékezem meg.

Azon helyen, hol a mai Nagyg. fekszik 1700-ban még

1.) Irta Lamasch József nagyági legelső „parochus“.

alig volt egy-két kaliba, vagy barlanglakás. Lakatlan erdőség volt. Még a hegyek nemes ércei is ismeretlenek voltak. Azonban egyik alantabb fekvő román községnek — Nozsáknak — lakosai, talán legeltetés vagy tűzi favágás végett a felettük emelkedő hegyek közé fel-felvándorolva, ennek kövei között oly feltűnő csillogású fémeket vettek észre, melyeknek minemüségéről meggyőződni óhajtván s több ily fémtartalmú követ összegyűjtve a zalatnai bányahivatalhoz szállították fémlemezés végett. Itt csakhamar azon örvendetes és meglepő felfedezéshez jutottak, miszerint a kövek csillogó tartalma: arany. Miért nagy örömmel eltelten Nozsákra hazatérve, biztatták falusfeleiket: „Hajdatz szekarem“ = jertek gyűjtünk t. i. aranyat. Tehát a szomszéd község Nozsák után képezték a magyar Nagyg. elnevezést — a község nevét, mely kezdetben csakugyan *szekarem* — után Szekarem bányának is hivatott. Román neve ma is: *Sécáremu* a feletti biztatóromán szótól. (Diarium par. Nagyagensis.)

Az „auri sacra fames“ möhön kapott a lelkesítő szónagy, hogy ott, hol 40 év előtt alig volt 3-7 lakóhely Lamasch József plebános idejében (1783-1880) már 360 ház említtetik 600-700 tiszta katolikus lélekkel. — Ugy kuriozumnaként felemlitem, hogy Lamasch egy vízkeresztjárása alkalmával az egész községet felosztotta két fő tájra: Európa és Ázsiára. Ezeket külön-külön ismét kisebb régiókra osztja. És pedig Európában vannak a következők: Elisens, Jeruzsalem, Babylon, Betlehem, Felső- és Alsó Ausztria, Germania, Kalvaria. Ázsiában: Palestina, Polonia, Görögország, Anglia, Nederland, Hispania, Neapolis, Pojana. Ezeket talán a települési viszonyok vagy nemzetiségi szempontból illetvén ily nevekkel.

A bányászat kezdetben primitív módon s nem valami nagy szerencsével folyt, mignem 1747 körül egy bécsi eredetű szebeni lakos Pletzker — másként Wildeburg Páji fogadott fiáról Wildeburgnak is nevezett gazdag tőkepenzes kapitány, ki egyelőre maga is tönkre ment volt, szakembereket véve maga mellé azt nagy lendületbe hozta Born és Teigel nevű cs. k. századosokkal.

A bánya szerencsésének emelkedtével és hírére a bányászok szaporodni kezdtetek úgy, hogy nemcsak Magyarhonból, hanem Krajna-, Cseh-, Német-, Olaszország s más legtávolabb helyekről is kezdtetek ide özönlöni a bányászok s így természetes, hogy lelki szükségleteiknek is kielégítése legelőbb kötelességük és vallás erkölcsi követelménynyé lett.

Ilyenmüi szükségleteiket kielégítendőek egyelőre a Nagyg. alatt fekvő csertési kapellaniát látogatták. De a bányászok száma egyre szaporodván a vallási szükségletek kielégítésének ezéjéből baró Sorger, Klobusiczky és Sztoyka püspökök a csertési káplánokat birandi facultással felruházva istentisztelettartás végett vasár és ünnepnapokra felrendelték — istentiszteleti helyül kezdetben egy magán ház szolgályn.

Később (1753-ban) „in honorem Immaculatae Conc. B. M. V.“ egy kis imahely emeltetik fából és a hitközségkáplán czimvel saját administratort nyer, ennek lakásul egy kised faépület szolgált emeltetve a káplánval együtt a hitközség felső részében, hol a bányatisztviselők is laktak. De mind a káplán, mind a papi lak rozoga alkotmányuknál fogva alig tartottak 12 évig; mignem mind a hivatalnokok, mind pe-

dig a káplán a völgybe lejjebb költözve egy második kis templom (ecclesiola) emeltetik, de az is gr. Kollonitz László püspöki visitációja alkalmakor alig 12 évi fennállás után már dülöfélben volt. —

Végül 1777-ben az istentisztelet méltó hajlékot nyert a Beszterczón'olasz atyától származott Castellano Daniel „montium curatorsága“ és Pater Diccás Péter szentferenczrendi áldozár administratorsága alatt. ¹⁾

Ugyanis a hitközségnek majdnem közepe táján emelkedett hegyoldal sziklját lerepesztetve s a hegyoldalt lehányva akkora térséget egyenesítettek ki, hogy rajta a templom, iskola és papi lak eltérhessenek, melyen aztán a bányászok közmunkaereje és a társláda (Cassa Confraternitatis) pénzsegedelmével felépítettett a mostani kőtemplom, melynek alapkövét letette (1777) Kollonitz László erdélyi püspök később kalocsai érsek és ugyanezen évben karácson nyolczadában eső vasárnapon a Károlyfehérvárról és ezen esp. kerületből összegyűlt papok s közeli és távoli hívők nagy és fényes gyűlekezetében „In memoriam et honorem Immaculatae Conceptionis B. M. V.“ — fel is szentelte. — Ugyanekkor építettett a plebánosi lakás is, azonban meglehetősen szűkön lett kimérve azon okból, mert P. Diccás Péter lelkes nem a legjobb lábón állott Castellano Dániel bányanagygyal, ki szűk plebániái épülettel érezteté haragját. Ekkor építették szintén egy szűk isk. helyiséget.

A templomhoz építésekör csak fátornyot emeltek, miért nem bírván meg a harangokat, ezek számára külön harangláb készítették, migem 1805-ben a templom mellé torony is illesztetett; de ez sem felelvén meg a célznak, Kovács Antal plebános alatt (1830—31) építették a mostani tornyot, melyből szent József, Fülöp és Jakab apostolok, Szent Alajos és szent Antal (harangok nevei) hívják a hiveket Istenimádásra és részint Ruduai, részint Battyáni Ignác püspökök által szenteltették fel. (Diarium eccl. Nagyágenis és a Kovács-féle Decr. Can. Vis.)

Altaria fixa numerat 3. tunc consecrata, quum dedicatur ecclesia. Mains gradibus lapideis provisum in Honorem Imm. Conceptionis. Minora solo pegmate instructa in honorem S. Barbarae. Alterum in honorem SS. AA. Philippi et Jacobi. (Kovács-féle Decr. Can. Vis.)

Egyébb felszereléseket száraz leltározásnak tekintve, mellőzők. Azonban megjegyzem, hogy Castellorón kívül az egyházi építkezések történetében szép névvel dicsekedhetik Franzenau Félix bányakurátor is, ki különösen a papilak és iskola célirányosabb átalakítása és bővítésére fordított figyelmet. E jólkü férfinak emlékezetét következő khronosztikon tartja fenn a papi lakon:

ParVa tenebat (Hora, TURCa, GaLLoqVe fUrente)
PraesULe qUae Batthan CŪrIo septa LaMasCh
EgregIUss Franzenal pLebIs perfeCit ea Aere
Ante bis oCto annos non generose sata.

Ez az iskolán: Aere probo pLebIs FeLIX has aUXerat aeDes

FranzenaU sŪb Batthyan praesUJe MagnIfiCo.

Nagyágon a plebániális templomon kívül (1798-ban) építettett Szent József tiszteletére még egy kápolna. ²⁾ Ez

1.) Ezen előbbi és utóbbi részek általán kivonatai a Lamasch-féle „Diarium eccl. Nagyágenis“ című latin kéziratnak. —

2.) Kovács Miklós-féle Decr. Can. Vis.

Huber József vallásos buzgóságának köszöni létét. Az 1821 évi Szepessy-féle Decr. Can. Vis. okmány tanúsága szerint évenként a kántorbüjtökön az építettő jötevő által alapítványképp lettett 60 frt kamataiért 4 szt. mise olvasandó. E kápolna jelenleg, mert semmiféle fenntartási alappal nem dotáltatott, jigen nagy mértékben mutogatja a romlandóság jeleit.

Ezek szerint a plebánia megalakulása történetei — a kezdetben kápolnák — később a templom, papilak és iskola stb építkezési ügyein tülevén, bár szorosabb értelemben nem tartozik themámbhoz: az uni. s egyházközségnek szervezéséről is röviden megemlékezem s pedig azért, mertja fő-főszervező és a szakadárságból az unitós egyháznak alapítója Lamasch József nagyági plebános volt.

Ugyanis, mint Blasianu Agoston Nagygág érdemes unitus esp.-plebánosa 1892 okt. 31-én velem közölt írásbeli adata bizonyítja: „1796-ig ezen banyatelepen gr. katolikus részről sem parochia sem templom nem volt. Azonban 1796-ban I. Ferencz uralkodása és Balásfalván székelő fogarasi püspök Babbu János idejében Papp Balomirénulu György ker. gr. kath. esperes s az akkori bányák és gyarmat főnöke Franzenau Feix, nemkülönbön a kath. plebánia nagy buzgóságu papja Lamasch József létesítették e gyarmaton az egyesülést (unirea) megalapítván és szervezvévén 1796-ban az új megtertek parochiáját úgy, hogy a püspöktől csakhamar el lettek látva rendes pappal, ki az istentiszteletet egyelőre valami magán házban tartotta.“ (Carterea de Auru a par. gr. cath. din Secarenu. p. 5—6).

De ebben mint fentebb is jelzém fő-fő tényező Lamasch József kath. plebános volt. Legalább az tűnik ki azon levelezésekből, melyek Babbu János gr. kath. — és Baththyan Ignác erdélyi püspökök és közte folytak. Ezek szerint Lamasch volt, ki egyik disunitus papot Argyelán Pétert visszahódítja a katolikus vallásnak. Ez az Argyelán volt, ki Lamasch lelkesítésére 32 hívével egyesül a rom. katolikusokkal; Lamasch müve, hogy ez új áttért pap először Battyáni püspöknek saját pénztárából 120 frt s később a Lusitan-alapból 150 frt nyert honorariumul; Lamasch aposzolkodásának lett eredménye az is, hogy a másik disunitus pap Bukur Péter is felesége és 6 gyermekével katolikus-sá levén, egyszerre mintegy 100 disunitus követte a megtért pásztort. (Hist. Dem. Lib. I. pag. 58 et sequ.) — Az unitus egyház Lamasch iránti háláját azzal örököit meg, hogy a lelkési lakban most is kegyelettel őrizi Lamaschnak brasoói esp. plebános és apát korából való olajfestési arcképét.

Következik a plebánia javadalmazásának története.

(Folyt. köv.)

Kisebb közlemények.

— **Figyelmeztető szózat** az erdély-egyházmegyei paptársakhoz. Midőn ezen becses lapnak idei 39-ik számában azon benyomást, melyet 21 év után, Alma mater“-ünk viszontlátása rám gyakorolt, leirtam: felemlítém azt is, hogy a kedves alumnusok áhítatának emelésére, és az intézet beldizere nézve is mily szükséges volna szt. keresztuti vagy a rózsa-fűtér titkait ábrázoló díszes képcsoportozatát. Azon remény-

ben, hogy kedvelt paptársaim szintén osztozni fognak hálás érzelmekben, azon indítványt tettem, hogy e jelzett képeket egy-egy házmegyénk papsága adakozás útján szerezzék be, s mint egykori hálás növendék ajándékozza meg vele a papnövelde, mely mindnyájunkat ápoli s nevelt azokká, amik vagyunk. E becses lapok fűdő szerkesztője is meglepő szavakkal ajánlotta az eszmét, kijelölvén a helyet is, hogy az adományok küldessenek.

Azóta mindig a legnagyobb érdeklődéssel vártam az adakozók névsorát, de fájdalom! még mindig késnek a hálás növendékek! Tudom én azt jól, — magam is tapasztalom — hogy a papság erszénye annyiféle van igénybe véve, hogy alig bírja már a kéregetőket kielégíteni; de azt is tudom, hogy kis jóravaló kegyeletes emlék klerikusi élettünkre, mégis csak talál utat-módot, hogy ezen célra is 1—2 forintocskát szakíthassunk. Ha minden paptársam: — ha többet nem is — de legalább 1 frtot áldozna e célra, így is csaknem 300 ft. gyűlne össze; mivel aztán elég diszes olajfésztű keresztúti képet lehetne vásárolni. Nagyobb szeretetet és hálát tetelezek fel minden paptársamban kedves „Alma Mater“ünk iránt, semhogy ezen csekélyke adományt tőle megvonná. Mily szép, mily lélekemelő dolog lesz, ha karácsonra ezen „krisztkindli“-vel lepjük meg levitáinkat. Rajta azért kedves testvéreim az Urban! küldjék filléreinket mielőbb a papnövelde buzgó lelkiigazgatójához ft Steiniczer Ede urhoz, ki ismert lelkesültségénél fogva a kívánt időre bizonyára beszerzeni az említett képesportozatot.

„A haladatosság lelke az egélynek, a gyermeki szeretetnek, sőt még az emberri társaság iránti szeretetnek is, melyből oly nagy partfogást, annyi kellemet nyerünk.“ mondja Pellico Silvio.

Sneff József.

verespataki plebános.

— **Gyakorlati észrevételek Dr. Bilinszky L.**
„Az erdélyegyházmegyei papság végrendekezési joga“ című értekezletére.

Cikkirő végig tekintvén Erdély papságán, papnöveldején, tanító karán s más intézményein, az itt-ott észlelt hiányokat az általános szegénységnek rojja fel, s orvoslásukat az egyházmegyei hatóságának a papok végrendekezése és nyugdíj ügyére vonatkozó bölcs rendeletek és szabályok lelkiismeretes betartásából reméli. De valamint az észlelt hiányoknak nem mindenütt oka a szegénység, ép úgy nem ad jogezimet arra, hogy tovább is maradjanak, hanem utakról-módokról kell gondoskodni, melyek mielőbb megszüntessék azokat.

Igaza van cikkirőnek abban, hogy vannak templomok, hol „a pap miseruháknak csufolt rongyokban megy az oltárhoz, hol, ha előre nem tudók, öröklámpa soha sem jelezne, mert nincs, hogy az Uristen lakik itt.“ Ezen siralmas állapotok egyedül okául a szegénységet állítja oda. Pedig láttam én is külsőleg monumentalis templomokat, melyekben történetesen szűtte szobrok éktelenítik az oltárokat, láttam fényesen bebutorozott papi lak mellett ronda, piszkos egyházat, de nem láttam igen sok, gazdagnak mondható plebániászentélyben az örök lámpát égni. Mindezek nem azt bizonyítják, hogy nem egyedül a szegénység oka némely hiányoknak. Az okát nem mondom meg; mindenki kitalálhatja; csak arra reflectálok, hogy a hiányt meglátni és a fölötti siránkoz-

ni még nem elég annak megszüntetésére. Mit ér a koldus azzal, ha látom meztelenségét, s utasítom, hogy fűtőzzék meg, vagy ha éhsége csillapítására kenyeret nem szelek neki? Nagyon helyesen jegyezte volt meg Dr. Bilinszky ur cikkére a templomok desolált állapotát illetőleg ezen becses lapok ft. szerkesztője, hogy ama bajokon az illető lelkész óakarata és buzgalma segíthet. Maga cikkirő is a „Közművelődés“ idei 47 ik számában közzétett kiigazító sorainak 5. pontja szerint beismeri, hogy a lelkész buzgóssága eloszlathatja a hiányokat; „midőn három hétig járt házról-házra koldulni, csak hogy templomukat javíthassák.“ Erre kellett volna Dr. urnak buzdítania a hiányokban szenvedő plebániákat, nem pedig a szegénységgel mentgetni. Az általános szegénység ürügye, a jóravaló restségnek legtáplálóbb melegágya; ezzel takargatni a hiányokat, amily káros, ép oly veszélyes is. Sapianta sat! Az igazi jó barát nemcsak figyelmeztet a bajra, hanem okát-módját is megmondja, miként háriható el, ha, azt nem tudjuk. E szerény soroknak célja az, hogy öntapasztalás által szerzett módokat közöljön paptársaival arról, hogy miként szüntethetik meg a templomaikban esetleg fennálló hiányokat.

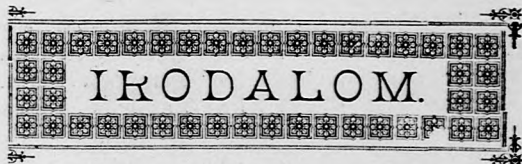
Előrebocsátom, hogy ezen módozatok nem légből kapott elmefuttatások, hanem valóságos tényeken alapuló tapasztalatok. Ismertem plebánost, ki legelső plebániáján isko-la nem lévén, ennek építése végett főpástorához és a szt. László társulathoz folyamodott; egy év alatt iskolája lett. Tanítója fizetésének emelésére önmaga a lelkész járt házról házra az egyszerű földmives néphez egy-egy kupa gabonáért, miből búsán jövedelmező magtár létesült. Mondanom sem kell, hogy ez szegény plebánián történt, de a hiány a lelkész jóakarata folytán megszünt. Vagy tán szegényítő, lealázó volna a plebánosra nézve a kéregetés? Soha, még most is legjobb emlékek vannak az illető hitközség hívei eltávoztott lelképástoruk iránt. Valakinél talán piszkosak a templom falai, rondák a padok, s nincs költség helyrehozásukra. Vagy tisztességes miseruha s egyéb templomi felszerelés is hiányzanak? Mi itt a teendő, ha pénz nincs? Egy lelkész hitközségében kéregetésekkel, aláírásokkal akart az ilyenem bajokon segíteni, ami egyszer kétszer sikerült is. De a romlások ismétlődtek, az adakozás buzgóssága lapkadt; mit tegyen tehát most? Az ismétlődő bajok elhárítására állandó eszközt kellett gondoskodni. Megalakította a szt. rózsafüzér társulatot. Ennek buzgó nőtágjai éver-kint kimeszelték a templomot, gyertyákkal ékesítették az oltárokat, fillérekkel templomi ruhákat hoztattak, szóval állandóan fenntartották, hogy hiány ne legyen, s azt tehetségük szerint azonnal megszüntették — ingyen. Igen, az ily buzgó társulatok a hiterkölségi élet emelésén kívül, kiszámíthatlan hasznot hoznak ama plebániára, melyben meg vannak alapítva, s a plebánosnak a templom szegénysége miatti gondjait leginkább ők oszlatják el. Különös figyelmet érdemelnek e tekintetben az oltáregyletek. Ha minden plebánián léteznék ily egylet, minden panasz azonnal megszűnnék. No de ez már nem lehet, fogják mondani némelyek. Hogy alakítsak én oltáregyletet, mondja az n . . . i székelyföldi szegény plebános; egészen más egy városban, vagy nagyobb községben, hol nagy az intelligencia! Épen ugy alakíthat kedves collega, mint p. o. a brassói apát-plebános ur, csak azzal a kü-

lőmséggel, hogy itten a tagok évenként bizonyos pénzösszeg, — míg a colléga hivei pedig bizonyos mennyiségű búza, rozs, kukoricza zab stb. fizetésére kötelezik magukat. S amiként Brassóban 100 hívő tag után évenként begyűlt 1000 frt tagsági díj a templom czéljaira fordítatik, ugy a colléga urnál 100—200 tag után begyűlt néhány hectoliter buza stb. ára szintén ugyanezen czélra használtatnék mindaddig, míg a hiányok fedezve lennének, s azután kamatozhatnak a tagilletmények, vagyis oltáregyleti takarékmagtár létesítenék. Ime az állandó forrás, templomi hiányaink fedezésére!

Ily buzgó társulatokat, oltáregyleteket alakítson minden lelkész az ő plebániáján, s meg fog győződni, hogy temploma rövid idő alatt másképp fog kinézni, felszerelése javulnak, díszítményei ékestitnek, egy-két év mulva alig fog ráismerni előbbi, rondán állott templomára; fényes ornatásban fog ő maga is az Ur oltára előtt megjelenni, s a mi fő — az öröklámpa fényes lángja folyton hirdetendi az Ur házában Jézus Krisztus valóságos jelenlétét, a hivek élő hitét és a lelkipásztor buzgóságát. Hogy sok plebániái templomban az öröklámpa éjjel-nappal nem ég, a szegénységen (?) kívül az is oka, hogy nem lehet mindenütt jóminőségű anyagokat u. m. olajat és kanóczot beszerezni; és azon al kalmatlanság, hogy a használatban levő kis pobár félig viz-zellévén töltve télen át az elaj benne megfagy, s így a legjobb akarattal sem lehet ápolni az örök fényt. Mindezen bajokon segítve van egy oly készülék által, melybe egy héten csak egyszer kell olajat tölni s egyszer meggyújtani, azután semmi baj sincs vele, ég folytonosan, még télen át is néha 10 napig is. Ezen készülék beszerezhető Gratzel Sándornál Bécsben (Wien, I. Bauernmarkt 5.) A készülék ára egy évi hozzá való hellel 4 frt. 40 kr. ugyanonnan olaj egy évi szükségletre 13 frt. 90 kr. Tehát az első kezdetre mintegy 20 frt szükséges; de azután 14—14 frt. évenként elég. A hol ezen költségeket a templom pénztára nem fedezhetné, tehetik, s illik is, hogy tegyék, az oltár egyletek; vagy a hol még szervezve nincsenek, lehetne e czélra vizkereszt alkalmával kéregetni. Ne higgye senki, mintha ez által rövidülne vizkereszt bevétel. Midőn ez előtt két évvel Kegyes Főpásztor Urunk Ő Excellenciája kiadta a rendeletét, hogy az afrikai rabszolgaság megszüntetésére minden plebániában vizkereszt alkalmával gyűjtések rendeztessenek, egy lelkész a házszeneléskor egy minisztráns fiu kezébe egy ezen czélra szolgáló perselyt adott. Mit akar tisztelendő ur — mondák némelyek hisz így nem fog semmit kapni. De hogy nem — felelt a lelkész, ki mit a papnak szánt, nem fogja tőle elvonni. S ugy is történt; de sőt még több bevétel volt, mint az előző években.

Nincs hiány, nincs szegénység, melyen a lelkipásztor buzgósága nem segíthetne. A „Zelus domus tuae“ nyilvánuljon az életben vallásos társulatok alakítása, üdvös intézmények meghonosítása, s különösen a lelkészek ezek vezetésében kifejtett tevékeny munkálkodása által, s akkor templomaink elhagyatottságáról többé panasz nem leend.

Practicus.

— **Felhívás.** A pécsi székesegyházi falfestményei műtörténelmi tanulmány czimű dolgozat megrendelésére. **Irta** Gerecze Péter dr. pécsi főreálisk. áll. tanár. A pécsi székesegyház Péter király temetőhelye, Magyarország egyik legrégibb és legérdekesebb épülete, ma is egészen eredeti alaprajza, főfalai, szép altemploma s nagybecsű régi faragványainál fogva sokszorosan megérdemelte azt a nagy műgondot, kitarító munkát és anyagi áldozatot, melyet regeneratora, Dulánszky Nándor dr., megyés püspök ő excellentiája, s a köréje sereglett művészi erők színe-java kilencz éven át reafordított. A hat—hét száz év viszontagságait átélő mű föléledt romjaiból, s az újjá alakított egyház valóban az újkori műtörténelem egyik jelentős mozzanata! Magával az épülő dóm-mal párhuzamosan dolgozom már évek óta annak műtörténelmi leírásán; de ebben főképp nem az elvont architecturái szakleírást tartottam szem előtt, hanem díszítményi oldalát tekintettem általában minden művészeti nézőpontból. Leírásomban az egyházi, szorosabban a jelképes egyházi falfestés és faragás természetéből indulok ki s a historiai fejlődés álláspontjáról tekintve szét, igyekszem a stilszerű művészet kérdését is valamelyest tisztázni. Ebből a czélból, és hogy a restaurált pécsi székesegyház helyét főképp a díszítő- és egyház-művészi tekintetben a kiválóbb európai hasonló izlésű restaurált egyházak körében kijelöljem, bentartam kétszer is Olaszországot s a Rajna vidékeit; miáltal arra a kellemes meggyőződésre jutottam, s ezt dolgozatomban úgy hiszem sikerült meg is bizonyítanom, hogy a pécsi székesegyház restauratorai a stilszerű egyházi művészetnek bonyolult kérdését egészben és nagyban jóval szerencsésebben oldották meg mint akár az olaszországi ó-keresztény és román izlésű templomok restauratorai, akár pedig Essenwein és a köréje csoportosult német művészek, a kik a Rajna vidékén fáradoznak a stilszerű művészet kifejlesztésén. Sőt arra meg épen büszkék lehetünk, hogy ez a művészeti ág a pécsi székesegyházon, jelentékeny részben épen magyar művészek által, hatalmas lépést tett előre. Dolgozatomban abban a kiváló szerencsében részesült, hogy Dulánszky Nándor dr. megyés püspök ő Excellentiája kegyeskedett annak felajánlását elfogadni, s Czobor Béla dr. és más szakferfiak bírálata után megengedte hogy az az Ő magas neve alatt jelenhessék meg. A mű terjedelme negyedrétű, cicero-betűvel szedett 30—40 iv. Körülbelül 20 tábla s 20—25 szöveg közé nyomott képpel. Ara, előre fizetve, fűzött példány: 5 frt, diszes kötésben 6 frt. Bolti ára magasabb lesz. Előrefizetheti postautalványon Hornyánszky Viktor könyvkereskedésében Budapesten és a szerzőnél Pécsen, január 15-ig. Pécsen, 1892. október. Gerecze Péter dr. áll. főreálisk. tanár.

A ft. lelkészkedő papság becses figyelmébe. Az a megisztelő bizalom és állhatatos ragaszkodás, melylyel a ft. lelkészkedő papság tekintélyes része a Borussiaeus egyház szóoklati havi folyóirat iránt fennállása óta viseltetik, kötelességszerűleg adta kezembe a tollat, hogy

ának VII-ik évfolyamát is megindítsam. Az 1-ső füzet már elhagyta a sajtót. A Borromaeus egyházi jóváhagyás mellett jelenik meg havonként 4 iven. Előfizetési ára 4 frt. Győr, 1892 nov. 26-án. Varga János, a Borromaeus szerkesztője.

NAPI ESEMÉNYEK KÖRÉBŐL.

— **Személyzeti.** Dr. Szuchy Béla abrudbányai plebános tényleges szolgálatbeli cs. és kir. katonai segédlelkésznek nevezetett ki. Az abrudbányai plebániát ad interim püspöki magas rendelkezés folytán Kovács Gyárfás topánfalvi lelkész fogja adminisztrálni.

— **Hálaköszönet.** Püspök urunk Ő Nagyméltósága, a közhalmi róm. kath. anyaegyházhoz tartozó hvvizi községi iskola járó gyermekek hitoktatásának könnyebb teljesítése céljából a szegény papok és kántorok alapjából segélykepen 30 frt o. é. azaz harmincz forintot oszt. ért. kegyeskedett adományozni. A mely nagylelkű jóságáért, fogadja püspök urunk Ő Nagyméltósága az én és hévizi r. kath. hiveseim hálaköszönetét, melylyel napi imáinkbankérjük a jó Istent: „retribuat nobis benefacienti“ és adjon, Ő Nagyméltóságának hosszas életet, hogy a szűkölködőkkel áldásos atyai szívének jóságát még sokáig érezthesse! Köhalom, 1892 Dec. 6 án. P. Szeles K. Anaklét, s. k. r. kath. h. lelkész és tanító.

Kérelem. Szives készséggel közöljük az alábbi kérelmet, melyet egytuttal lapunk t. olvasóinak pártolásába ajánlunk. „A nagyméltóságú erdélyi püspök ur jóváhagyásával. Mélyen tisztelt közönség! Alázattal fordulunk a mélyen tisztelt közönség kegyes szívéhez, midőn az ur Jézus szent szívének tiszteltére Hunyadmegyében, Pusztá-Kalán gyártelepen egy templomot akarunk emelni. Mint gyári munkások arczán véres verejtékével s tenyerünk kergesedésével keressük magunk és szeretett családaink számára, a mindennapi, szegények vagyunk de többen lévén együtt 600 lélekszámnál róm. kath. vallásunk, nem engedhetjük meg, hogy mind magunk, mind gyermekeink az élet kenyerétől megfosztva tengessük életünket pásztor és akol nélkül, mint szétvert nyája az Urnak. Ez év augusztus 28-án egybegyűlvén tanácskozni elhatároztuk, hogy Isten és a jó emberek segítségével templomot fogunk építeni és e célból mindnyájunk gyenge erejéhez képest egy bizonyos összeget felajánlottunk, azonban ezen felajánlott összeg igen is nagy pótlásra szorul, ép azért keresztény szeretettel és atyafiságos szent bizalommal nyújtjuk ki kezünket emberbarátaink kegyes tekintete elé: segítsenek!!! A kegyes adományt méltóztassanak a nemes szívű adakozók Hunyadmegye P. Kalán postára Jancsó Ernő plebánosnak címelve 1893 év február végéig megküldeni. Előre is leghalásabb köszönetünket mondjuk szives adományukért. Az ur Jézus szent szívének kegyelmével „Isten fizesse.“ Pusztá-Kalán,

1892. október 23-án. Az egyháztanács nevében: Skacel József, főgondnok. Boura Wentzel gondnok. Budai László egyháztanácsi jegyző. Jancsó Ernő, piskii plebános, beszolgaló lelkész.“

— **Olasz gazdálkodás.** Mióta az olasz kormány rá tette kapzsi kezeit a jámbor alapítványokra, mindinkább behizonyul, hogy az igaztalan jószágon nincs áldás. Közelebb két kórházat fogtak bezárni: a „Consolazione“ és „Trinità dei Pellegrini“ nevűeket. Az előbbi Róma legrégebbi jótékony-célú intézeteihez tartozott. IV. Gergely alapította 1045-ben. E század elejétől leginkább sebestülteket ápolták e kórházban. Évi jövedelme 90,000 lírára rugott. Ma semmije sincs többé! Be lesz zárva a humánus (?) kormány által. A másik kórház Neri sz. Fülöp buzgólkodásának köszöné lététe. E kórház oly hatalmas tőkével rendelkezett, hogy midőn egyizben IX. Pius meglátogatta e szavakra fakadt: „Az itteni betegek hat lovas fogatokon kocsikázhatnának.“ Nem telnék ma már egy lóra sem! Ez a liberális gazdálkodás dicső eredménye. Másrészt szépen illusztrálja a kormány gondolkozását azon körülmény, hogy a kórházak vagyonát elfecsérli, az emberiséget a legnagyobb jótéteményektől megrabolja, de Viktor Emanuelnek 50 millió lírába kertülő emlékszóbrotot emeltet a Capitoliumon! (M. S.)

— **Protestáns „türelem.“** A felső-baranyai kálvinista esperesség, azon alkalomból, hogy egyik másik tanítójakat katolikus nőt bir feleségül, elrendelte, hogy e tanítók intézkedjenek, miszerint egy év leforgása alatt nejeik kálvinistákká legyenek, különben elboicsáttatnak. És ezek az emberek hordják örökre szájukban a titretmet!!

— **A részegek ellen** szigorú törvények vannak Argentínában. Kit az utczán részegen találunk, dutyiba teszik és ba kijózanodik, büntetésképen egy hétig utczaseprő lesz. Istenem! milyen szép tisztán lehetne nálunk tartani akár az — országutakat is!

— **Pályázat.** A kászonjakabfalvi segédkántortanítói állomásra pályázat hirdettetik Jövedelme: 1) A hitközségtől évenként 200 frt előleges évnegyedi részletekben. 2) három öl száraz tüzifa 3) harangozás és stolából mintegy 30 frt, 4) Szentmise alapítványokból 7 frt 5) két szobából álló lakás. Kialátás van, hogy a jövő évben a magtár rendezésével jövedelme 100 véka gabonával szaporodni fog. Köteleessége: az 1-ső és 2-od osztályu fiu és leánygyermekes tanítása, harangozás, a sekrestyési teendők végzése s a kántor segédkezése. Pályázni kívánók kellően felszerelt folyamodványaikat a jövő 1893-ik év január 10-ig alólírotthoz küldjék be. Kászon Ják. bfalva, 1892 december 5 én. Szántó Viktor s. k. lelkész.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: ZLAMAL AGOST.
Szerkesztőtársak: BALINTH GYÖRGY, Dr. CSERNI BELA, FEJÉR GERŐ, FORSTER JANOS.

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gynulafehérvárt.